Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки

KSE Kyiv School of Economics

Бюджетний барометр – жовтень 2024

Що вийшло?

1. У жовтні уряд залучив рекордні 103,1 млрд грн від розміщення ОВДП. Більше було лише в червні 2022 року - 124,2 млрд грн, коли левову частку (105 млрд грн) залучення становили емісійні кошти - військові облігації викуплені НБУ.
2. За десять місяців 2024 року до державного бюджету надійшло **понад 1 трлн грн зовнішньої допомоги** (1039,6 млрд грн або 25,9 млрд дол. США в еквіваленті), з яких:
   - позики – 771,5 млрд грн (19,3 млрд дол. США);
   - гранти – 267,1 млрд грн (6,6 млрд дол. США).

   У жовтні залучено **57,9 млрд грн** позик від Уряду Канади та МВФ, грантів не надходило.
3. Єврокомісія позитивно оцінила прогрес із приведення українського митного законодавства до Митного кодексу ЄС, розробки митних ІТ-систем і загалом наближення національного законодавства до права ЄС за переговорними розділами "Митний союз" та "Оподаткування", що в майбутньому сприятиме ефективнішому адмініструванню податків та підвищенню інвестиційної привабливості.

Що не вийшло?

1. У жовтні доходи загального фонду склали **129 млрд грн**, що **нижче планових показників на 3,2%,**[1] а сумарно доходи загального і спеціального фонду становили **178,3 млрд грн.**
2. У жовтні Президент не підписав "ресурсний" законопроект про підвищення податків, завдяки якому очікували додатково мобілізувати близько 21,5 млрд грн податків до держбюджету в останні три місяці 2024 року та 133 млрд грн у 2025 році.

Що далі?

- Парламент ухвалив у першому читанні закон про Держбюджет-2025 із низкою пропозицій, що стосуються фінансування оборони, інвестицій та соціальної підтримки.
- 25 жовтня лідери країн G7 оголосили про досягнення домовленості про надання Україні кредитів на загальну суму близько 50 млрд дол. США в рамках надзвичайної програми прискорення надходжень до бюджету (ERA), які будуть забезпечені прибутками від заморожених російських суверенних активів. Очікується, що кошти будуть доступними вже цього року.

Ключові ризики:

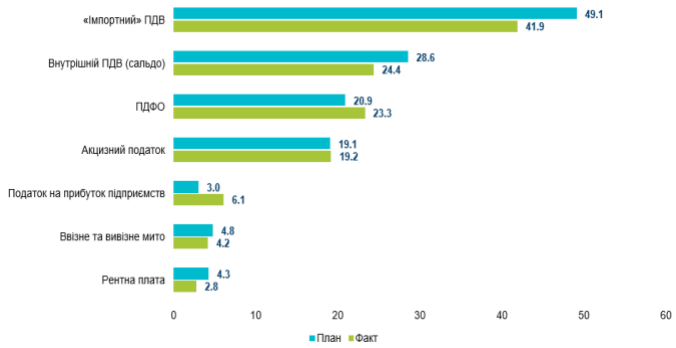
- Недофінансування видатків через непідписання президентом змін до податкового законодавства. Схвалені Парламентом податкові зміни є критично важливими для фінансування видатків в останні місяці року, особливо в контексті обмежених можливостей нарощення внутрішніх запозичень та ризиків невчасного надходження міжнародної допомоги (високий ризик).
- Нижчі, ніж очікувалось, податкові надходження через можливе погіршення ситуації в енергетичному секторі наприкінці року (середній ризик).

Деталі:

(1) Доходи загального фонду державного бюджету у жовтні становили **129 млрд грн** (96,8% від плану), що пов'язано з нижчим, ніж очікувалось, обсягом надходжень від низки податків. План за основними податковими надходженнями до загального фонду держбюджету був недовиконаний на 6,1% – планували зібрати 129,8 млрд грн, а фактично надійшло 121,9 млрд грн (рис. 1). При цьому номінально у жовтні 2024 порівняно з жовтнем минулого року податкові надходження виросли на 32,1%.

У жовтні, як і у вересні, Державній податковій службі вдалося перевиконати план доходів загального фонду: у жовтні перевиконання було 0,7% (+0,5 млрд грн) за рахунок податку на прибуток підприємств та ПДФО. Державна митна служба не досягла планових показників – надійшло лише 86,9% від плану.

Рис. 1. Надходження за основними податками до загального фонду державного бюджету у жовтні 2024 року, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Сукупні надходження до загального фонду державного бюджету від **податку на прибуток підприємств** у жовтні становили **6,1 млрд грн**, що удвічі більше запланованого. Передусім це пов'язано з тим, що комерційні банки продовжують отримувати вищі прибутки через вищі процентні доходи (за 8 місяців 2024 року вони співставні із усіма доходами банків у 2021 році). За січень-вересень 2024 року платоспроможні банки отримали 118 млрд грн чистого прибутку.

Надходження від **ПДФО** до загального фонду держбюджету становили рекордні **23,2 млрд грн** та перевищили планові показники на 11,3%, що може бути пов'язане зі зростанням номінальних заробітних плат через часткове коригування на інфляцію та диспропорції на ринку праці.

Надходження **акцизу** до загального фонду бюджету становили **19,2 млрд грн**, що на 0,6% вище запланованого.

Чисті доходи від внутрішнього ПДВ у жовтні становили 24,4 млрд грн – на 14,6% менше від плану. Частково це зумовлено рекордним у цьому році відшкодуванням платникам – 15,3 млрд грн (6,3 млрд грн підприємствам оптової торгівлі, 5,4 млрд грн підприємствам переробної промисловості, 1,6 млрд грн підприємствам сільського

[1] Усі планові показники у бюджетному барометрі враховано згідно з розписом Держбюджету-2024 станом на 1 листопада 2024 року

господарства). Надходження імпортного ПДВ у сумі 41,9 млрд грн були нижчими за планові показники на 14,7%.

Надходження рентної плати за користування надрами до загального фонду держбюджету склали 2,8 млрд грн, що на 34,4% нижче від плану, незважаючи на те, що Укргазвидобування та Укрнафта видобули на 7% більше природного газу, ніж минулого року. Ввізне і вивізне мито було сплачено у розмірі 4,2 млрд грн (на 12,5% нижче запланованого), що пов'язано зі зменшенням обсягів оподатковуваного імпорту, в тому числі через застосування митних пільг.

(2) У жовтні касові **видатки** загального фонду держбюджету становили рекордні в цьому році **314,2 млрд грн**, що на 7,1% менше від запланованого (згідно з розписом планувалося 338,1 млрд грн).

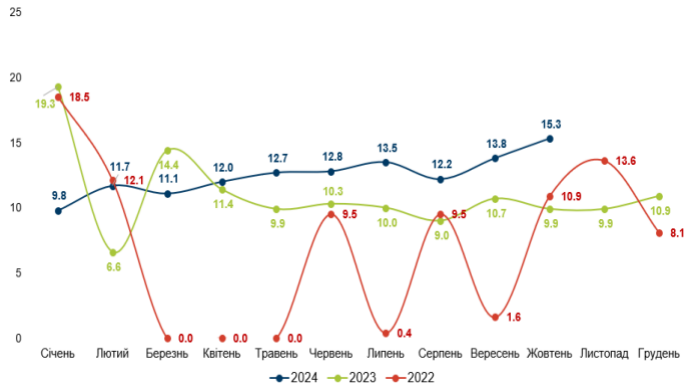
За 10 місяців цього року видатки виконані на 93% від плану на цей період (2656,7 млрд грн фактично при 2858,1 млрд грн за планом). При цьому видатки досягли 74,9% річного плану. За результатами року очікується невиконання низки бюджетних програм.

(3) У жовтні дефіцит загального фонду державного бюджету планувався в розмірі **203,1 млрд грн**. Фактичну суму дефіциту загального фонду державного бюджету Міністерство фінансів у оперативній інформації не оприлюднило. За нашими приблизними оцінками (припускаємо, що у жовтні були надані та повернуті усі передбачені планом суми кредитів із загального фонду державного бюджету, а це **1,8 млрд грн** повернутих кредитів), його розмір може становити **183,4 млрд грн**, що становить **90,3%** планового показника. Менший за плановий дефіцит можна пояснити недофінансуванням запланованих видатків загального фонду державного бюджету (у жовтні було профінансовано **92,9%** від запланованого) при тому, що доходи були на 3,2% нижчі від плану.

(4) У жовтні до державного бюджету надійшло 57,9 млрд грн (1,4 млрд дол. США) позик від іноземних партнерів: зокрема 12,5 млрд грн (400 млн канадських дол.) пільгового фінансування від уряду Канади та 45,4 млрд грн (1,1 млрд дол. США) від МВФ за результатами успішного п'ятого перегляду програми EFF.

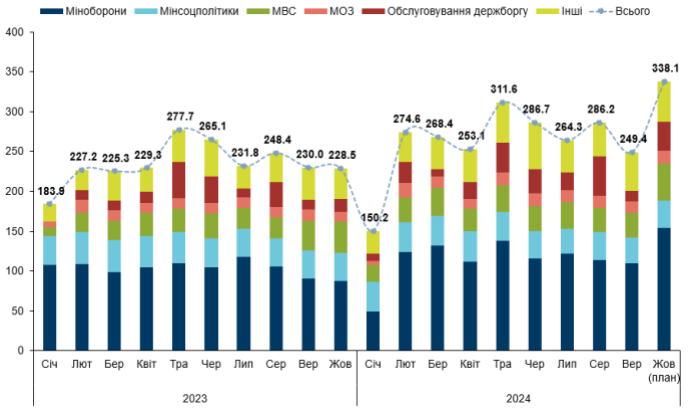
(5) Окрім зовнішнього фінансування, у жовтні Мінфін залучив **103,1 млрд грн** від розміщення ОВДП, з яких лише **5,1 млрд грн** або **4,9%** від загального обсягу залучених ОВДП – бенчмарк облігації (за рахунок яких банки мають змогу покривати частину власних обов'язкових резервів), а **23,2 млрд грн** – номіновані в іноземній валюті папери (**22,5%** від загального обсягу залучених ОВДП). Сума залучених у жовтні коштів від розміщення ОВДП стала рекордною від початку повномасштабного вторгнення (більше було лише в червні 2022 року, коли залучили 124,2 млрд грн, левовою часткою яких був прямий викуп військових облігацій Національним банком України). Причиною значних запозичень протягом вересня-жовтня може бути зниження дохідності за депсертифікатами НБУ та політики обов'язкового резервування банками. З 20 вересня 2024 року знижено ставку за трьохмісячними депсертифікатами з 16,5% до 15,5% (ставка за депсертифікатами овернайт дорівнює обліковій ставці НБУ) та ухвалено рішення НБУ про збільшення з 11 жовтня з 50% до 60% частки обов'язкових резервів, яку банки мають змогу покривати за рахунок бенчмарк-ОВДП. Протягом жовтня сума ОВДП в обігу, якими володіють банки, виросла на 39,1 млрд грн і на кінець жовтня становила 819,34 млрд грн, а це 46,7% від усіх облігацій в обігу (1,8 трлн грн).

Рис. 2. Бюджетне відшкодування ПДВ у 2022–2024 роках, млрд грн

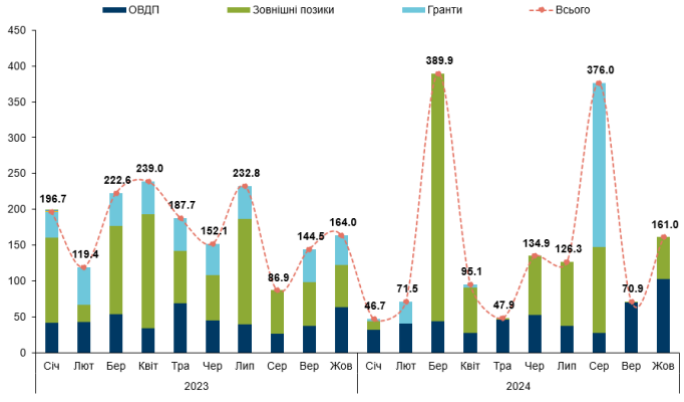
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 3. Фактичний розподіл видатків держбюджету у січні-жовтні 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 4. Фінансування бюджету в січні–жовтні 2023-2024 років, млрд грн

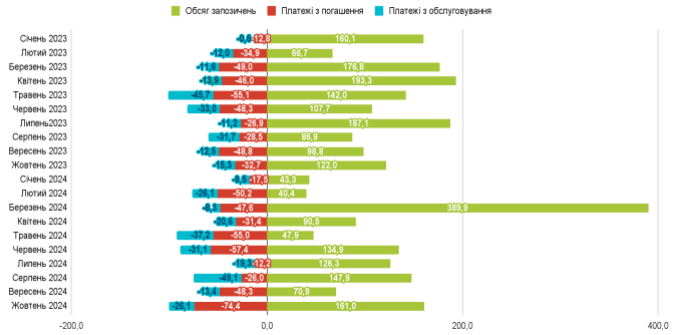
Джерело: Міністерство фінансів України

Загалом залучених за 10 місяців 2024 року в результаті розміщення ОВДП коштів вистачило для здійснення платежів з погашення ОВДП – залучено **480,5 млрд грн,** тоді як на погашення витрачено **315,4 млрд грн**. Однак сума коштів, залучених за 10 місяців за допомогою ОВДП, лише на **4,6 млрд грн** перевищувала суму витрат на погашення і

обслуговування внутрішнього державного боргу за цей період, тоді як станом на кінець вересня така різниця була від'ємною і становила 9,4 млрд грн.

(6) Всього у жовтні на погашення та обслуговування боргу витрачено 100,5 млрд грн, з яких **88,7%** або **89,1** млрд грн витрачено на погашення та обслуговування внутрішнього боргу. Загалом у жовтні 2024 року із зовнішніх та внутрішніх джерел надійшло на **60,5 млрд грн** більше позикових коштів, ніж витрачено на погашення та обслуговування державного боргу**.** За 10 місяців 2024 року таке перевищення становило **592,3 млрд грн** (залучено **1253,0 млрд грн**, тоді як на погашення та обслуговування державного боргу витрачено **660,7 млрд грн**).

Рис. 5. Обсяг запозичень, погашення та обслуговування державного боргу України у січні–жовтні 2023-2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

(7) У жовтні 2024 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 43 млрд грн, основними джерелами яких були:

- 23,4 млрд грн ПДФО,
- 8,8 млрд грн єдиного податку,
- 2,9 млрд грн акцизного податку.

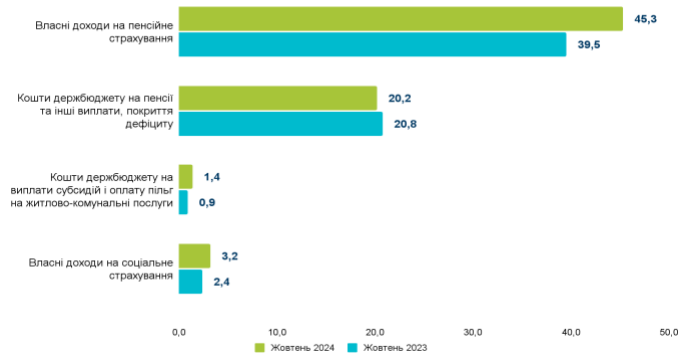
Міжбюджетні трансферти становили 16,3 млрд грн, зокрема базова дотація – 1,8 млрд грн (100% плану), додаткові дотації – 2,5 млрд грн (100% плану).

(8) У жовтні 2024 року загальний обсяг надходжень від **ЄСВ** був **47,8 млрд грн**, що на 6,7 млрд грн (або 16,3%) більше, ніж за жовтень 2023 року (рис. 8-9). Таке зростання пояснюється підвищенням заробітних плат, викликаним дефіцитом робочої сили, а також збільшенням мінімальної зарплати до 8000 грн (порівняно з 6700 грн у 2023 році).

(9) У жовтні 2024 року **доходи Пенсійного фонду** збільшилися на 6,5 млрд грн, або на 10,2% порівняно з жовтнем попереднього року, досягнувши **70,1 млрд грн** (рис. 6). Основним фактором цього зростання став приріст власних надходжень ПФУ на 6,6 млрд грн (на 15,7%) порівняно з аналогічним періодом минулого року. Власні доходи ПФУ на 99% формуються за рахунок надходжень від ЄСВ.

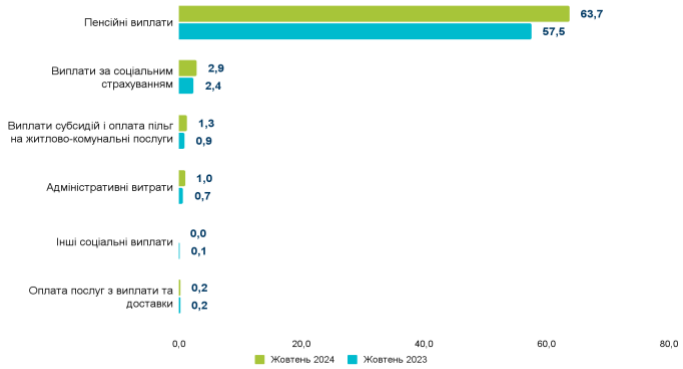
У жовтні загальна сума **видатків Пенсійного фонду** становила **69,1 млрд грн**, що на 7,3 млрд грн, або на 11,8%, більше порівняно з аналогічним періодом минулого року (рис. 7). Це зростання пов'язане з підвищенням витрат на пенсійні виплати внаслідок цьогорічної індексації та перерахунку пенсій, що призвело до збільшення видатків на 6,1 млрд грн до 63,7 млрд грн. Крім того, витрати на виплати субсидій і оплату пільг на житлово-комунальні послуги виросли на 477 млн грн до 1,3 млрд грн, а видатки з соціального страхування виросли на 495 млн грн - до 2,9 млрд грн.

Рис. 6. Структура доходів Пенсійного фонду України у жовтні 2023–2024 років, млрд грн

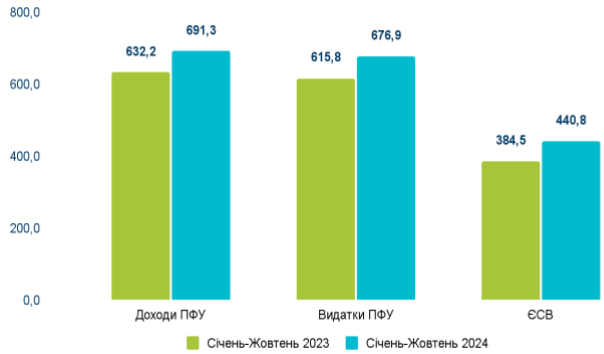
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 7. Структура видатків Пенсійного фонду України у жовтні 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 8. Доходи та видатки Пенсійного фонду, сукупні надходження від ЄСВ за січень-жовтень 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Рис. 9. Помісячна динаміка доходів та видатків Пенсійного фонду, сукупних надходжень від ЄСВ у січні–жовтні 2024 року, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Таблиця 1. Основні показники фінансування державного бюджету, млрд грн

Показники	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов
Всього надійшло млрд грн, у т.ч.	43,3	40,4	389,9	90,5	47,9	134,9	126,3	147,9	70,9	161,0
у % до плану (за весь період)	*34,6*	*25,8*	*212,8*	*94,0*	*38,8*	*94,7*	*80,8*	*19,3*	*16,6*	*98,4*
Від розміщення ОВДП, млрд грн у т.ч.:	32,0	40,3	44,0	27,0	46,2	52,9	36,8	27,7	70,5	103,1
у гривнях, млрд грн	*12,7*	*20,6*	*33,0*	*25,2*	*41,3*	*36,7*	*25,3*	*27,7*	*46,0*	*79,9*
у іноземній валюті у перерахунку в млрд грн (млн дол. США+ млн Євро)	*19,3 ($250+ €235)*	*19,7 ($218,4+ €274,8)*	*11,0 ($281,1)*	*1,8 (€42,3)*	*4,9 (€113,6)*	*16,2 ($400,0)*	*11,5 ($280,4)*	-	*24,5 ($510,5+ €93,0)*	*23,2 ($561,9)*
Із зовнішніх джерел, млрд грн	11,3	0,1	345,9	63,5	1,7	82,0	89,5	120,2	0,4	57,9
Платежі з погашення державного боргу, млрд грн	17,5	50,2	47,6	31,4	55,0	57,4	12,2	26,0	48,3	74,4
у % до плану за весь період	*94,6*	*94,9*	*88,6*	*86,5*	*93,1*	*96,5*	*60,7*	*4,1*	*67,5*	*104,8*
Платежі з обслуговування, млрд грн	9,5	26,1	8,3	20,6	37,2	31,1	19,3	49,1	13,4	26,1
у % до плану за весь період	*90,5*	*97,8*	*66,9*	*127,2*	*82,3*	*78,3*	*98,0*	*124,3*	*128,9*	*72,5*

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 2. Зовнішні джерела залучення фінансових ресурсів* за січень–жовтень 2024 року

Джерело	Обсяг, млрд грн (млн дол. США, млн євро, млн кан. дол.)
Позика ЄС в рамках Ukraine Facility	₴457,2 (€10590)
Кошти від Уряду Канади	₴70,1 (CA$2400)
Позика МБРР на підтримку політики розвитку та відновлення	₴54,9 ($1400)
Надходження коштів МВФ	₴169,6 ($4180)
Позика МБРР в рамках проекту «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності» (INSPIRE)»	₴11,3 ($297,0)
Позика МБРР в рамках проекту «Екстрений проект надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)»	₴8,9 ($229,4)
Позика МБРР в рамках проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України»	₴0,8 ($20,0)
Позика МБРР в рамках проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя»	₴0,5 (€13,0)
Позика МБРР в рамках проекту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей»	₴0,1 (€3,0)

*за винятком грантів
Джерело: Міністерство фінансів України

Таблиця 3. План та факт виконання державного бюджету (за загальним фондом) у січні–жовтні 2024 року, млрд грн

Показники	Січень		Лютий		Березень		Квітень		Травень		Червень		Липень		Серпень		Вересень		Жовтень		Всього	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Доходи, в т.ч.	***92,4***	***116,0***	***140,9***	***188,6***	***149,8***	***164,3***	***118,6***	***154,6***	***139,6***	***151,8***	***127,8***	***138,0***	***114,1***	***118,2***	***155,3***	***387,4***	***126,2***	***122,9***	***133,3***	***129,0***	***1 298,0***	***1 670,8***
ПДФО	*13,3*	*13,0*	14,8	15,9	15,3	16,0	16,4	16,8	16,6	17,5	17,6	18,0	17,6	19,9	16,9	17,5	17,5	20,2	20,9	23,3	166,9	178,1
Податок на прибуток	*2,3*	*2,0*	49,0	66,8	46,6	60,1	2,3	3,2	36,9	42,1	2,2	5,5	2,2	5,5	36,9	42,2	2,2	5,6	3,0	6,1	183,6	239,1
Рентна плата за користування надрами	*3,9*	*3,5*	5,0	3,7	3,9	2,2	4,3	5,3	5,2	5,4	4,3	3,4	4,1	4,6	5,2	4,6	4,3	3,7	4,3	2,8	44,5	39,2
Акцизний податок	*9,7*	*12,2*	11,8	12,6	14,0	14,5	15,3	17,3	16,4	17,2	17,2	17,3	18,1	18,6	19,0	20,0	21,7	21,3	19,1	19,2	162,3	170,2
«Внутрішній» ПДВ (сальдо)	*27,2*	*35,1*	17,7	15,3	21,8	18,5	21,1	23,2	21,7	20,2	21,8	19,6	23,7	21,3	23,0	21,7	25,6	22,6	28,6	24,4	232,2	221,9
«Імпортний» ПДВ	*29,7*	*37,0*	35,3	32,0	40,5	40,1	34,5	39,3	34,1	38,6	37,3	37,1	41,2	38,4	44,7	39,8	47,2	40,2	49,1	41,9	393,6	384,4
Ввізне і вивізне мито	*3,1*	*4,6*	3,7	3,3	4,1	4,3	3,5	4,0	3,7	3,9	3,7	3,7	4,1	3,7	4,4	4,0	4,1	4,1	4,8	4,2	39,2	39,8
Видатки	***223,1***	***150,2***	***298,8***	***274,6***	***265,5***	***268,4***	***273,3***	***253,1***	***341,1***	***311,6***	***332,6***	***286,7***	***267,7***	***264,3***	***251,6***	***285,2***	***303,3***	***249,3***	***338,1***	***314,2***	***2 895,1***	***2 657,6***
Дефіцит (-) / профіцит (+)*	***-130,4***	***-33,3***	***-156,2***	***-85,6***	***-112,7***	***-103,8***	***-148,2***	***-97,0***	***-198,3***	***-157,9***	***-199,3***	***-148,4***	***-134,1***	***-145,8***	***-93,0***	***102,6***	***-175,7***	***-125,9***	***-203,1***	***-183,4****	***-1 551,0***	***-978,5***
Джерела фінансування дефіциту																						
Чисті запозичення	**106,5**	**25,8**	**126,9**	**-9,8**	**129,5**	**342,3**	**60,0**	**59,1**	**64,4**	**-7,1**	**83,0**	**77,5**	**136,2**	**114,1**	**127,5**	**121,9**	**355,5**	**22,6**	**92,6**	**86,6**	**1282,1**	**833,0**
Запозичення	*125,0*	*43,3*	*179,8*	*40,4*	*183,2*	*389,9*	96,3	90,5	123,5	47,9	142,5	134,9	156,3	126,3	767,9	147,9	427,1	70,9	163,6	161,0	2365,2	1253,0
Погашення	*-18,5*	*-17,5*	*-52,9*	*-50,2*	*-53,7*	*-47,6*	-36,3	-31,4	-59,1	-55,0	-59,5	-57,4	-20,1	-12,2	-640,4	-26,0	-71,6	-48,3	-71,0	-74,4	-1083,1	-420,0

* розмір дефіциту не дорівнює арифметичній різниці між доходами та видатками, оскільки на розмір дефіциту додатково впливає обсяг надання кредитів з державного бюджету, та їх повернення

**розрахунок Центру

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

* * *

Автори:
Юлія Маркуц, Ліна Задорожня, Тарас Маршалок, Інна Студеннікова, Дмитро Андрієнко, Тетяна Лутай
Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки